

"Za Slovenijo sem se zahvalil Bogu"

Z novim ameriškim veleposlanikom Johnnyjem Youngom smo se pogovarjali o njegovih pogledih na našo denacionalizacijo, o možnostih naložb iz ZDA in o stanju sveta, ki ga obvladujeta orožje in denar

Ameriško veleposlaništvo je eno najrazkošnejših in največjih v Sloveniji. Za razliko od vseh ostalih je stavba danes obdana s plastičnimi stebriči, ki sicer pomenijo delo na cestih, v tem primeru pa preprečujejo parkiranje. Masivna železna vrata niso zgolj zaprta ali zaklenjena; na njih visi debela ključavnica. Pred veleposlaništvom tiho meljeta dva dizelska generatorja toka in če bi v Ljubljani pozimi sijalo sonce, potem bi neprebojna okna, napolnjena s steklom, odsevala zeleno svetlobo.

Mimo različnih vrst varnostnikov in detektorjev smo se odpravili do novega ameriškega veleposlanika, njegove ekscelence Johnnyja Younga. Veleposlanik Young ima za seboj že kar veliko izkušenj. Poleg vrste drugih političnih funkcij je kot veleposlanik služboval večinoma v državah, ki ne slovijo po dolgi demokratični tradiciji. Bil je v Bahrajnu, v Togu, v Katarju, Sierr Leone pa je moral zapustiti zaradi državljanske vojne. V začetku avgusta je bil imenovan za novega veleposlanika v Sloveniji. Kot pravi sam, nas bo poskušal pripeljati v Nato. Ker pa je imidž Nata v marsičem odvisen od dejanj ZDA, smo se z veleposlanikom pogovarjali še o mnogih drugih stvareh.

- Gospod veleposlanik, kaj je bila vaša prva misel, ko ste izvedeli, da boste postali veleposlanik v Sloveniji?

"Zahvalil sem se Bogu!"

- Bogu?

"Da, ker sem bil zelo srečen. V diplomatski službi že vnaprej veš, katera mesta so prosta v tistem letu, ko se moraš premakniti v drugo državo. Za tole mesto v Sloveniji sem zaprosil pred dvema letoma. Nisem vedel, kako dolgo bo trajalo, preden bom dobil odgovor. Zanj sem zvedel na prelep dan, lani septembra."

- Ali je ta odločitev pomenila napredovanje v vaši karieri? "Oh, na mojem položaju napredovanja niso več pomembna. Moja kariera je končana. Po 35 letih dela ne vem več, kam drugam bi še lahko šel. Sedaj sem na najvišjem položaju v svoji službi. Iskal sem mesto v Evropi, kjer se dogajajo kakšne zanimive stvari in kjer bi bilo zame varneje. Kot veste, sem pravkar prišel z Bližnjega vzhoda, kjer sem imel sicer čudovito nalogo, toda varnostni pritiski so bili preveliki."

Svet se je spremenil za vse

- Vendar je tudi tukaj, v Ljubljani, vaša veleposlaništvo obdana z nekakšno plastično ograjo. Ali mislite, da jo bodo kmalu odstranili?

"Dvomim. Na vašem mestu na to ne bi računal. Svet se je namreč po 11. septembru spremenil za vse. Motam poudariti, da sem slovenski vladi zelo hvaležen za podporo, še posebno sem hvaležen notranjemu ministrstvu. Čeprav je to morda neprijetno in ne preveč lepo na pogled, pa menim, da takšni ukrepi morajo biti sprejeti, da se zago-

tovi varnost za veleposlaništvo in za ljudi, ki v njem delajo."

- Ste tukaj z družino?

"Zdaj sem tukaj z ženo, in če bo šlo vse tako, kot načrtujem, me bodo kmalu obiskali še otroci. Imam težave, ker otroka ne dobita letalske rezervacije. Vsi leti so zasedeni."

- Kje pa so zdaj vaši otroci, če smem vprašati?

"Moj sin dela v neki pravniški firmi v Washingtonu D.C., moja hčerka pa je notranji arhitekt v New Yorku. Če bo šlo vse po sreči, pridejo sem za božič."

- Ali spremljate slovenske medije?

"Seveda, slovenske medije zelo pazljivo spremljam. Sam sicer ne govorim slovensko, vendar to ni noben problem. Vsak delovni dan začnem s pregledom tiska in televizije, pri tem mi pomagajo moji slovenski in ameriški sodelavci."

- Prvi tukajšnji odzivi na vaše trditve o prepočasni denacionalizaciji so bile zelo kritične. Mediji in politiki so vam očitali, da ne razumete problema.

"To ni problem mojega razumevanja. Zadevo razumem zelo dobro in vem, da jo tudi ljudje v Sloveniji zelo dobro razumejo. Res je, da je denacionalizacija predvsem problem slovenske-

ga zakona, ne pa ZDA. Tudi ne predstavljam Nata, vendar pa so kriteriji, ki jih mora Slovenija izpolniti v zvezi s članstvom v Natu, zelo jasni. In med zadevami, o katerih teče pogovor tako v Natu kot tudi v EU, je vprašanje denacionalizacije v Sloveniji. To, kar sem povedal, ni torej nič novega."

- Vendar pa vaša predhodnica Nancy Elly Raphael tega vprašanja ni načevala.

"Ne morem govoriti o svoji predhodnici. Ona je videla stvari na njen način, jaz pa jih vidim po svoje. Seveda v kontekstu uradnih stališč ZDA."

Pisma iz ZDA

- Kdo pa vas je opozoril na slovensko denacionalizacijo? Morda kateri senator, denimo, Torricelli?

"Senator Torricelli nima z mojimi izjavami absolutno nobene zveze. Moje izjave temeljijo na dejstvu, da to veleposlaništvo in washingtonska administracija tedensko dobivata pisma z določenimi vprašanji. Res je, da ti ljudje takrat, ko jim je bilo premoženje nacionalizirano, niso bili ameriški državljani. So pa zdaj. In naša odgovornost je, da se na njihove prošnje odzovemo."

- Premakniva se k bolj globalnim problemom. Svet danes usmerjata predvsem denar in orožje. Kakšna je po vašem mnenju v teh okoliščinah vloga diplomacije?

"Po mojem mnenju je naloga diplomacije v tem, da reši probleme na miren način. Diplomacija se mora potruditi, da pride do sporazuma brez uporabe sile ali drugih sredstev. Zato je diplomacija pomembna tudi v tem boju, ki ga bojujemo danes: da premagamo terorizem."

- Se vam zdi mogoče, da bi se ameriška diplomacija pričela pogovarjati z Al Kaido ali z Osamo bin Ladnom?

"Ne, o tem ne more biti govora. Jasno je, da pogajanja niso mogoča. Vpleteni smo v vojno, v kateri želimo eliminirati Al Kaido, tako vojaško kot tudi drugače, z uničevanjem njihovih ekonomskih povezav, skozi katere vzdržujejo svojo mrežo. V tem smislu o pogajanjih ne more biti govora."

- Toda moralo bi nam biti že zdav-

naj jasno, da terorizma ni mogoče preprečiti z nasiljem. To doslej ni uspelo še nikomur. Pri tem imam v mislih, denimo, vprašanje Izraela in Palestine.

"Ne, tega ne bi rad metal v isti koš, čeprav je bilo zadnje palestinsko dejanje (pogovarjali smo se v ponedeljek, še pred izraelskim odgovorom - op. p.) prav gotovo teroristično dejanje. Nam je popolnoma jasno, da terorizma ne moremo uničiti z enim ali z dvema vojaškima udarcema. Te je treba pravilno uporabiti, tako da uničimo vojaško komponento terorizma. Potem pa je tu še ekonomska stran, informacijska stran itd. Imamo torej vrsto različnih front, na katerih se moramo bojevati vsi skupaj, ves svet. To je edini način, da se teroristična mreža eliminira."

- V zgodnjih sedemdesetih letih so ZDA na grožnjo komunistične gledale podobno apokaliptično kot danes na terorizem. Tudi takrat so bile ZDA prepričane, da se s komunisti ne smejo pogajati, da niso del civiliziranega sveta. Potem je prišel Henry Kissinger, ki je to pravilo prekršil, šel na pogajanja z Vietnamom in s Kitajsko, tako je dosegel, da so se odnosi pričeli tajati. Ali se torej ne bi strinjali, da je danes naloga nove diplomacije prebrskati tudi to najnovejše sovraštvo oziroma vojno?

"Ne, z vami se ne strinjam. To sta dve različni zadevi. Hladna vojna je bila ideološka, v njej sta obe strani med seboj tekmovali, nista pa namenoma ubijali nedolžnih ljudi. Takšne ideološke konfrontacije 11. septembra v New Yorku nismo videli. To je bil čist primer namernega ubijanja nedolžnih ljudi, brez vsakršnega opravičila. V takšnih okoliščinah ni osnov za pogajanja. Ali smo dali tem nedolžnim žrtvam kakšno možnost? Smo jih vprašali, ali želijo živeti ali umreti? Nismo. Zato je naša pozicija - in predsednik jo je večkrat zelo jasno poudaril: nobenih pogajanj z Al Kaido. Predlogi te vrste so sicer bili, a smo jih hitro zavrnili. In tako bomo absolutno tudi nadaljevali."

- Predlogi, čigavi?

"Slišal sem za predloge, ki so jih dali predstavniki Al Kaide po enem ali dru-

gem kanalu. A to so bila vprašanja za arhiv. Tako naš predsednik, naš minister za obrambo kot tudi naš zunanji minister so poudarili, da pogajanj ni. Absolutno ne. Niti mi niti noben drug ameriški predsednik ne bi mogel ameriški javnosti nikoli prodati tega, da se pogajamo s teroristi, ki so namerno ubili nekaj tisoč ljudi."

Dokazi ne dopuščajo dvoma

- Čeprav je morda zelo očitno, da za napadi stoji Al Kaida, ali pa prav zaradi tega, bi vas vseeno rad vprašal, zakaj ZDA niso objavile dokazov.

"Zahteva po dokazih o vpletenosti Al Kaide je sledila takoj po septembrski tragediji. Moja vlada je takrat jasno povedala, da bo dokaze predstavila v primernih obliki. Dokazi so bili takoj dosegljivi velikemu številu naših zaveznikov. To so bili tajni dokazi. Na njihovi podlagi je lord Robertson dejal, da dvoma ne more biti. Podobne odzive smo dobili tudi od naših drugih zaveznikov. Kar pa se tiče javno dostopnih dokazov, vam lahko dam knjžico, iz katere je jasno razvidna vloga Al Kaide pri napadu. Sicer pa mislim, da smo že veliko dlje."

- Zakaj pa morajo biti dokazi tajni?

"Če si vlade med seboj izmenjujejo zaupne obveščevalne podatke, potem morajo zaščititi vire informacij."

- Ali je to tudi razlog, da bodo ZDA pripadnikom Al Kaide sodile pred tajnimi vojaškimi sodišči?

"To je en razlog. Drugi pa je, da tem sodiščem ni treba predložiti določenih dokazov, kar bi lahko škodilo našemu prihodnjemu dostopu do nekaterih obveščevalnih podatkov. Kot veste, je bilo zaradi uvedbe teh sodišč veliko kritik, čeprav niso novost za ZDA. Vrhovno sodišče je razsodilo, da so vojaška sodišča v skladu z ameriško ustavo, če se jih uporabi v izjemnih situacijah, kar je teroristični napad 11. septembra nedvomno bil. Poleg tega jih je predsednik ustanovil po direktivah in na podlagi zakonodaje, ki so jo sprejeli kongresniki. Ti pa predstavljajo voljo ljudi. Zaradi tega mislimo, da smo na pravi poti. Tisti, ki se z nami ne strinjajo, imajo do tega seveda svo pravoico."

- Toda celo največjemu zlu 20. stoletja so sodili javno. Tako tudi nacizmu, ali pa danes Miloševiću. Če terorizem res predstavlja napadna vse človeštvo, naj se mu tudi sodi pred njim. Morda je to vredno več kot samo kaznovanje.

"Tudi sam tako mislim, ne more biti nobenega dvoma, da so poteze moje vlade skladne s tem. Toda to pomeni, da je treba priznati, da je tisto, kar se je zgodilo na ozemlju ZDA in predvsem proti ameriškim državljanom, nekaj specifičnega. Ta akt ne spada v kategorijo ravnanja Miloševića ali kogarkoli drugega. In zaradi tega imajo ZDA posebno dolžnost, da odgovorne doseže roka pravice. In to bodo vojaška sodišča tudi storila."

- Ali vojaška sodišča že delujejo?

"Ne, kolikor mi je znano, ni še nobenega, ki bi sodilo. Ne vem, ali so že tako daleč."

- So ZDA že prijele kakšnega pripadnika Al Kaide?

"V priporu imamo nekaj ljudi, ki jih zaslišujemo. Zaskrat poskušamo ugotoviti njihovo morebitno vpletenost v teroristična dejanja 11. septembra. A obtožnic še nisem videl. Prepričan sem, da bodo objavljene."

Španska zavrnitev

- Kot veste, vam Španija noče izročiti osumljenih pripadnikov Al Kaide prav zaradi načina sojenja.

"Tu gre za vprašanje različnih državnih interesov. Naš interes je, da se tem ljudem sodi. V španskem interesu pa je, da jih ne predajo brez določenih zagotovil. Kakšen bo dogovor med Španijo in ZDA o predaji teh osumljenцев, ne vem, vendar pa se s špansko vlado trudimo najti rešitev in prepričan sem, da se bomo v kratkem sporazumeli."

- Kaj pa menite o nedavno objavljenih trditvah, da spore antraksa izvirajo iz ameriških državnih laboratorijev?

"Menim, da so te izjave špekulativne in niso dokončne. Preiskovanje izvora antraksa je še vedno v teku in ne vem, kdaj lahko pričakujemo prve rezultate."

- Ali ZDA lahko napadejo vsako državo brez privolitve Varnostnega sveta ZN? Na primer Sirijo?

"Pridrujemo si pravico do odgovora na vsako grožnjo naši nacionalni varnosti. Prav tako priznavamo enako pravico vsaki drugi državi. V tem trenutku nimamo nobenega namena, da bi napadli katero drugo državo. Nismo pa še ničesar izključili. V zadnjem času je bilo veliko ugibanj o tem, katera država bo naslednja na našem seznamu. Vendar še naprej zbiramo in ocenjujemo informacije, neprestano vrednotimo, kje in kaj je grožnja."

- Če bi se slovenski državljani na referendumu odločili za nevtralnost in ne za Nato, kaj bi to pomenilo za ZDA?

"Slovenski državljani se morajo sami odločiti o svoji usodi. Kakorkoli že se bodo odločili, bomo to spoštovali. V tem primeru bi še vedno upali, da obstajajo poti za sodelovanje. Vendar pa mislim, da bi bila to zamujena priložnost. Bili bi še naprej prijatelji, skušali bi sodelovati na različnih področjih, toda, kot sem že dejal, mislim, da bi bila to zamujena priložnost za vašo državo."

- Ali bi v tem primeru bila, recimo, Italija večji zaveznik ZDA kot Slovenija?

"Ne, ne bi rad primerjal. V tej regiji so tudi druge države, ki so v zelo prijateljskih odnosih z ZDA in niso članice Nata. Prva, ki mi pride takoj na misel, je Avstrija. Avstriji so se sami tako odločili. Vendar pa mislim, da bi takšna država, kot je Slovenija, ki je že prišla tako daleč, s tem zamudila priložnost, da bi v prihodnosti lahko delovala še bolje."

Ameriške frustracije

- Kakšna zamujena priložnost je to?

"Priložnost, da postanete član veliko širšega zaveznitva, ki vam lahko zagotovi varnost na veliko bolj ekonomičen način, kar se na daljši rok državi tudi bolj splača. Poleg tega pa mislim, da bi to bil dober signal ostalemu svetu. In sicer, da je Slovenija članica najmočnejšega kluba v svetu, ne le vojaško, ampak tudi v smislu vere v demokracijo, v pravno državo in v prosti trg. To bi bil tudi močen signal potencialnim investitorjem."

- Če se ne motim, ste bili tudi zelo kritični do možnosti investiranja v Sloveniji. Kje vidite probleme?

"Ameriški investitorji bi želeli vstopiti v prostor, kjer lahko tekmujejo z vsakim drugim podjetjem na enakopravni osnovi, kjer so transakcije razvidne, kjer ni favoriziranja ali posebnih dogovorov in podobnega. Zanima nas enostavnejše posredovanje pri odpiranju poslov. Ameriška podjetja želijo iti tja, kjer je kapital na varnem in od koder lahko dobičke prenesejo domov, kadarkoli si to želijo. Mnogo tega je v Sloveniji že prisotnega. Toda pri telekomunikacijskem podjetju Western Wireless so frustrirani, imeli so, denimo, vrsto administrativnih težav pri pridobivanju vseh dovoljenj, ki jih potrebujejo za svoje omrežje v Sloveniji."

- Ali že obstajajo kakšni načrti za obnovo porušenih zgradb v New Yorku?

"Glede tega je bilo že veliko predlogov. Eni si želijo, da bi to mesto ostalo takšno, kakršno je. V spomin na vse žrtve. Spet drugi bi želeli področje počistiti in tam postaviti poseben spomenik. Nekateri bi želeli oba nebotičnika ponovno zgraditi. Ne vem, kaj bodo odločili. A ne glede na to, ali bo tam spomenik ali nova zgradba, bo to vsekakor nekaj posebnega."

- Kako, mislite, bo teklo vaše delo v Sloveniji?

"Mislim, da bo v redu. Upam, da se bom čez nekaj let lahko ozrl na prehojeno pot in ugotovil, da je bilo kar nekaj uspeha na vseh teh področjih, ki sem jih malo prej omenil. Vključno z Natom, Evropsko unijo, s sklepanjem poslov, z nevladnimi organizacijami in s civilno družbo. Zelo bom zadovoljen, če bom ugotovil, da sem pri vsem tem tudi sam vsaj malo pomagal."

Borut Mekina

Robert Balen

Novi ameriški veleposlanik v Sloveniji Johnny Young: "Iskal sem mesto v Evropi, kjer se dogajajo kakšne zanimive stvari in kjer bi bilo zame varneje."